

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка**

НН Інститут педагогіки і психології

Кафедра психології

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА»**

**Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові
науки**

Спеціальність 053 «Психологія»

**Освітня-програма Практична психологія
першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти**

Силабус навчальної дисципліни «Психологічна експертиза» для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія складений для реалізації освітньо-професійної програми «Психологія».

Розробник: **Щербакова Ірина Миколаївна**, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри психології.

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри психології НН Інституту педагогіки і психології. Протокол №1 від 27 серпня 2020 року.

©Щербакова І.М., 2020

© СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2020

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ		
Назва дисципліни	Психологічна експертиза	
Викладач	Щербакова Ірина Миколаївна, к. філософ. н., доцент, доцент кафедри психології	
Профайл викладача	https://psy.sspu.edu.ua/index.php/kafedra/sklad-kafedri/29-shcherbakova-irina-mikolajivna	
Контактний тел.	063-522-19-01	
E-mail:	ishcherbakova@ukr.net	
Сторінка курсу в Moodle	https://dl.sspu.edu.ua/course/index.php?categoryid=43	
Консультації	Очні консультації: Щовівторка, 12:20 – в приміщенні кафедри психології (м. Суми, вул. Роменська, 87, корпус 4, 5 поверх, ауд.).	
АНОТАЦІЯ ДО ДИСЦИПЛІНИ		
«Психологічна експертиза» – навчальна дисципліна, яка в контексті розуміння основних методологічних принципів проведення експертизи, надає студентам необхідні знання для здійснення експертних психологічних досліджень у різних сферах діяльності людини.		
МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ		
<p>Метою навчального курсу «Психологічна експертиза» є засвоєння майбутніми психологами принципів та методів експертної роботи, набуття практичних умінь і навичок експертної діяльності.</p> <p>Завдання вивчення дисципліни. Методичні: визначити основні методологічні принципи, на яких будуються психологічні експертизи; усвідомлення теоретико-методологічних основ експертної діяльності. Пізнавальні: розширення базових знань у галузі психологічної експертизи; аналіз різновидів психологічної експертизи; ознайомлення з основними принципами й методами проведення психологічної експертизи; опанування знаннями про теоретичні основи проведення психологічної експертизи як форми соціальної практики. Практичні: формування вміння визначати соціально-психологічні та особистісні проблеми, що потребують психологічної експертизи; формування вміння та навичок використання психологічних методик у різних видах психологічної експертизи; опанування знаннями про технологію проведення психологічної експертизи як форми соціальної практики; формування здатності здійснювати експертне психологічне дослідження у різних сферах діяльності людини.</p>		
ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ		
Загальна характеристика дисципліни	Освітній ступінь	Статус дисципліни
	бакалавр	обов'язкова

Ознаки дисципліни						
Рік викладання	Курс навчання	Семестр	Кількість кредитів/годин	Кількість змістовних модулів	Форма контролю	Нормативна/вибіркова
3-й	3-й	6-й	3 / 90	3	екзамен	нормативна
Обсяг дисципліни						
Вид занять			Загальна кількість годин			
			денна форма навчання	заочна форма навчання		
лекції			12 год.	2 год.		
практичні заняття/ семінарські			14 год.	4 год.		
консультації			2 год.	2 год.		
самостійна робота			62 год.	82 год.		
Формат курсу						
Змістовні модулі, які логічно об'єднані в тематичні блоки, що включають вид навчальних занять – лекції, практичні, консультації, самостійну роботу студентів спрямовані на формування програмних результатів навчання.						
Форми контролю						
<p>Для поточного контролю знань, вмінь та навичок студентів використовуються: усне й письмове опитування; самоаналіз відповідей та виконання завдань; перевірка і оцінка практичних завдань для самостійної роботи (конспектування першоджерел; анотації першоджерел; конспектування основних понять курсу «Психологічна експертиза»); обговорення виконаних практичних завдань для самостійної роботи; підготовка, презентація, захист дослідницької роботи (письмова робота за вільно обраною темою); поточне тестування в декілька спроб за розділами курсу.</p> <p>Семестровий контроль – екзамен.</p> <p>Для підсумкового контролю знань у формі заліку використовується підсумкове одноразове тестування за курсом.</p>						
РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ						
ПР 4.	Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.					
ПР 7.	Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.					
ПР 10.	Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.					

ПР 13.	Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
ПР 16.	Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.
ПР 17.	Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	лекції		практичні		самостійна	
	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН
Розділ І. ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ						
Тема 1. Предмет, завдання, функції психологічної експертизи.	2	0,2	2	0,5	10	15
Тема 2. Методологія психологічної експертизи.	2	0,2	2	0,5	10	15
Розділ ІІ. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ РІЗНОВИДІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ						
Тема 3. Галузі застосування психологічної експертизи.	2	0,3	2	1	10	15
Тема 4. Різновиди психологічної експертизи, особливості їх проведення.	2	0,3	4	1	12	15
Розділ ІІІ. ЕКСПЕРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА.						
Тема 5. Практичний психолог як суб'єкт експертної діяльності.	2	0,5	2	0,5	10	12
Тема 6. Професійна діяльність експерта-практичного психолога.	2	0,5	2	0,5	10	10
Усього годин	12	2	14	4	62	82

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

З метою досягнення мети курсу викладач та студенти мають нести спільну відповідальність: неупереджене ставлення до позиції іншого; повага один до одного; диференційованість в оцінюванні знань та компетентностей здобувачів та формуванні висновків щодо успішності (приклади можливих бонусів при вивченні дисципліни: активна робота на занятті, виконання індивідуальних домашніх завдань тощо).

Відповідальність викладача:

- Ø Дотримування правил корпоративної культури.
- Ø Виконання вимог «Кодексу академічної доброчесності».
- Ø Надання якісних знань і умінь, формування компетентностей, необхідних для успішного виконання професійних обов'язків.
- Ø Об'єктивно оцінювати знання студентів.

Відповідальність студентів:

Ø Виконання вимог «Кодексу академічної доброчесності».

Ø Активна участь в усіх видах робіт, які передбачені курсом «Психологічна експертиза». Недопустимість пропусків занять й запізнь на заняття. Обов'язкова участь в усіх видах контролю знань. Обов'язкова присутність і активна участь на всіх заняттях. Обов'язкове ведення конспектів лекційних та практичних занять. Обов'язкове виконання практичних завдань та завдань в межах самостійної роботи. Виконання практичних завдань до практичних занять є обов'язковим для допуску до підсумкових контрольних робіт за темами розділів та підсумкового поточного тестування.

Ø Самостійне та добросовісне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю. Забороняється списування та плагіат практичних завдань, тестових чи контрольних завдань, передбачених курсом. Представлення роботи, що містить плагіат, оцінюється незадовільно і вимагає повторного виконання завдання.

Ø Недопустимість ведення аудіо- та відеозапису. Мобільні телефони та інші прилади мають бути переведені у беззвучний режим. Ноутбуки та планшети можуть використовуватись тільки з дозволу викладача для ведення конспектів, нотаток, роботи над практичним завданням або презентацією. Під час занять заборонене вживання їжі та напоїв, що містять алкоголь або інші психоактивні речовини.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Відповідно до Кодексу Академічної доброчесності СумДПУ імені А.С.Макаренка учасники освітнього процесу повинні: діяти у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики; самостійно виконувати навчальні завдання; коректно покликатися на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей; надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної, наукової, творчої діяльності; усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності, оцінювати приклади людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності; давати моральну оцінку власним вчинкам, співвідносити їх із моральними та професійними нормам.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Для поточного контролю знань, вмінь та навичок студентів використовуються: усне й письмове опитування; самоаналіз відповідей та виконання завдань; перевірка і оцінка практичних завдань для самостійної роботи (конспектування першоджерел; анотації першоджерел; конспектування основних понять курсу «Психологічна експертиза»); обговорення виконаних практичних завдань для самостійної роботи; підготовка, презентація, захист дослідницької роботи (письмова робота за вільно обраною темою); поточне тестування в декілька спроб за розділами курсу.

Семестровий контроль – **екзамен.**

Для підсумкового контролю знань у формі заліку використовується підсумкове одноразове тестування за курсом.

Система оцінювання курсу відбувається згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів, що регламентовані Положенням СумДПУ імені А.С.Макаренка згідно національної та ECTS шкалі оцінювання. Поточний контроль і контроль самостійної роботи становить 100 балів, а саме:

Ø Поточний контроль – 30 б. (15 б. поточний контроль усних й письмових відповідей; 15 б. поточний тестовий контроль за розділами курсу).

Ø Контроль самостійної роботи – 45 б. (30 б. – контроль самостійного опрацювання конспектів першоджерел, складання анотацій першоджерел, словника основних понять; 15 б. – контроль написання письмової роботи).

Ø Підсумковий контроль (у формі екзаменаційного тестування) – 25 б.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

1. Аналітика, експертиза, прогнозування / [Є.А.Макаренко, М.М.Рижов, М.А.Ожеван та ін.; відп. ред. Є.А.Макаренко]. – К.: Наша культура і наука, 2003. – 614 с.
2. Боянжу М.Г. Психолого-педагогічна експертиза: метод. посіб. / М.Г. Боянжу. – Херсон, 2003. – 178 с.
3. Галян О.І. Психолого-педагогічна експертиза : метод. рекомендації [для самостійної роботи студентів] / Олена Іванівна Галян. – Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2009. – 117 с.
4. Гірник А. М. Конфліктологічна експертиза: специфіка і принципи. – К.: Освіта, 2001. – 383 с.
5. Землянська О.В. Особистість як об'єкт судово-психологічної експертизи / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Бандурки О.М.: Монографія. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 367 с.
6. Клименко Н.І. Судова експертологія: Курс лекцій: Навч. посіб. для схуд. юрид. спец. вищ. навч. закл. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 528 с.
7. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
8. Нормативно-правові документи України, що регламентують працю психолога у різних сферах практичної діяльності: навчально-методичний посібник / авт.-уклад. К.А. Андроннікова, О.Л. Луценко. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 68 с.
9. Орбан-Лембрик Л.Є. Юридична психологія: навч. посібник / Л. Є. Орбан-Лембрик, В. В. Кошинець. – Чернівці: Книги-XXI, 2007. – 447с.
10. Пасніченко В.В. Судово-психологічна експертиза. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (психологів,

соціальних педагогів, юристів), а також практичних працівників правоохоронних органів, 2008. – 136 с.

11. Ребуха Л.З. Психологічна експертиза: технологія та процедура проведення. – Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – 234 с.

12. Черезова І.О. Психологічна експертиза: навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / І.О. Черезова. – Бердянськ: БДПУ, 2018. – 262 с.

13. Швалб Ю.М. Методология и теория экспертной деятельности: психологические аспекты / Ю.М. Швалб. – К.: «Основа», 2013. – 240 с.

14. Юридична психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.Є. Самойлов, М.С. Корольчук, В.М. Корольчук, С.М. Миронець, Г.М. Ржевський. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 432 с.

15. Щербакова І.М. Психологія праці: теоретичні і методологічні основи наукових досліджень: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / І.М. Щербакова. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. – 144 с.

ДОДАТКОВА:

1. Варій М.Й. Загальна психологія: підр. [для студ. вищ. навч. закл.] / М.Й. Варій – [3-тє вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.

2. Варій М.Й. Психологія особистості: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / М. Й. Варій; МОН України, Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 591 с.

3. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2010. – 88 с.

4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень. наказ міністерства юстиції України 08.10.1998 п53/5 у редакції від 29.12.2006

5. Кайдалова Л.Г., Пляка Л.В. Психологія спілкування: навчальний посібник. – Х.: НФаУ, 2011. – 132 с.

6. Карпіловська С. Я. Основи професіографії: Навч. посібник / С. Я. Карпіловська, Р. Й. Мітельман, В. В. Синявський, О. М. Ткаченко, Б. О. Федоришин, О. О. Ящишин. – К.: МАУП, 1997. – 148 с.

7. Коқун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. Агенство», 2012. – 200 с.

8. Ложкін Г.В., Повякель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 416 с.

9. Психологічний словник / Авт.-уклад. В.В. Синявський, О.П. Сергєєнкова / За ред. Н.А. Побірченко.

10. Про затвердження Положення про експертизу психологічного і соціального інструментарію що застосовується в навчальних закладах Міністерства науки і освіти України: Наказ МОН України № 330 від 20.04.01.

11. Рибалка В.В. Психологія та педагогіка праці особистості: від обдарованості дитини до майстерності дорослого: посібник / В.В. Рибалка. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. – 220 с.

12. Технології роботи організаційних психологів: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. та слухачів післядипломної освіти / За наук. ред. Л.М. Карамушки. – К.: ІНКОЛС, 2005. – 366 с.
13. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. – Х.: Прапор, 2007. – 640 с.
14. Щербакова І.М. Психодіагностика професійного самовизначення особистості: навч.-метод. посіб. / І.М. Щербакова, Г.А. Стадник. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – 324 с.
15. Щербакова І. Відповідальність у світлі смисложиттєвих орієнтацій особистості / І. Щербакова // Гуманітарний Вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: збірник наукових праць. – Переяслав-Хмельницький, 2016. – Вип. 38. Психологія. – С. 107-122.